

ELŐFIZETÉS:
 jul.-sep. . . . 1 frt. 50 kr.
 fél évre . . . 3 " — "
 A lap szellemi és anyagi
 részét illető minden kül-
 demények a szerkesztő-
 tulajdonosnak küldendők.
 Kéziratok nem küldetnek vissza.

BÁCSKA.

HIRDETÉSI DÍJ:
 egy 1 hasábos petit sor 10
 kr., többszöri hirdetésnél
 olcsóbb. Nyílttér sora 12
 kr. Bélyegdíj minden hir-
 detésnél 30 kr. A hirdeté-
 sek VOLF JÓZSEF ke-
 reskedése, BITTERMANN
 NÁNDOR nyomdája és a
 szerkesztőnél fogadtatnak
 el.

Egyes szám ára **15** kr.Megjelenik e lap minden **7., 14., 21.** és **28.**-án.Egyes szám ára **15** kr.

Zombor október hó 7.

számmal a »Bácska« második évnegyede-
 nének első számát veszik t. olvasóink.

Lapunk rövid évnegyedes pályafutásából
 meggyőződhetett bárki is, hogy a kitűzött pro-
 gramm valószínűsítésére rendszeresen s elég ké-
 szültséggel igyekeztünk.

Gazdasági egyletünk ügye, itélve az álta-
 lános hangulatból, melynek néhány nyilatkozata
 előttünk fekszik, már azon stadiumba lesz lé-
 pendő, hogy reorganisáltatni s székhelye
 Zomborba áttétetni fog, mi gazdasági ele-
 tünk javulásának lesz biztosítéka, mert holaszív
 dobog, ott élet is van. Ennyit az eddig elért si-
 kerről; többire nézve pedig programunkban kö-
 rülírt téren maradunk azon kijelentéssel, hogy a
 jövő számtól kezdve lapunk a politikát is
 felöleli. Nagyszabású politika, egy heti lap
 keretében nem igen üzhető, mert az események
 rendszeresen meghaladják s azért egyszerűen oda
 fogunk törekedni, hogy a megyében uralko-
 dó politikai hangulatnak, amennyire
 csak lehetséges, hű kifejezői legyünk.

A szép és a népies irodalom kultiválása
 lévén egyik célunk: ezennel pályázatot nyi-
 tunk egy szabadon választott tárgyú beszély-
 re és egy értekezésre, mely a gazdaságra kárté-
 kony bármely állat vagy állat rendet, mely me-
 gyénkben előjön, ismertesse népszerű módon. Mind-
 egyik dolgozat, nem jutalom — hanem tiszteletdíj
 5 — 5 arany. A határidő az első munkára 1878.
 december 15.; a második műre 1879. július 20.

A tiszteletdíjt megnyert dolgozatok e lap-
 ban jelennek meg először. A dolgozatok meg-
 bírálására szakférfiakat kér fel a szerkesztőség.

Hisszük és reméljük, hogy lesznek me-
 gyénk térfiai közül számosan, kik nem a kicsiny
 megtiszteltetés, de az ügy érdekeért kelnek ne-
 mes versenyre.

Mindezek után legyen szabad azon remé-
 nyünknek adni kifejezést, hogy a n. é. közönség
 buzgó törekvésünket, nem csekélységünkért, de
 a megye érdekeiért, mint a melyeknek szerény

munkásai vagyunk, hathatós pártfogásával elő-
 segíteni fogja.

Az előfizetés — negyedévenként 1 frt 50
 kr díj mellett — postai utalvánnyal legcélsze-
 rűbben eszközölhető.

Hunfíui üdvözlettel!

A »Bácska« szerkesztősége.

Szabadkán szeptember hó 19. és folytatólag 26. s 27-én tartott köz-
 gyűlés.

Polgármester a gyűlést megnyitván, a gazdasági
 szék bemutatja a városhoz tartozó csantavéri haszon-
 bérbe adott földekről szóló — előterjesztését jóváha-
 gyás végett, — mi — helyben hagyatott. Azután elő-
 vétetett a községi bíráskodásról szóló javaslat. Szken-
 derovits János ügyvéd felszólalt s véleményezi a
 bíráskodásnak a kapitányi hivatalra biztatását, — segít-
 ségül mellé egy egyént bizonyos napidíjjal. Főjegyző
 kér oda oly egyént megválasztatni, kinek a jogról
 világos fogalmai vannak s jártassága, mivel annak
 fogalmazni is kellend, azért inkább fogalmazó, mint
 díjnok címmel birjon.

Polgármester reményli, hogy miután nem rég
 három becsüsi állomást beszüntetett, ezek helyett egy
 díjnoknak megválasztása az említett helyre, nem fog
 a városi pénztár terhére lenni; ő egy díjnok megvá-
 lasztatását elegendőnek hiszi, miután az nem is lesz
 mindig elfoglalva.

Hidegh tanácsnok úgy vélekedik, hogy a meg-
 választandó egyének jogi jártassággal kell birnia,
 azért pártolja a főjegyző indítványát; — a polgármes-
 terrel pedig, azon egyén elfoglaltságára nézve nincs
 egy nézet, mert az mind a mellett, hogy a megbí-
 zott főnök fogja a szükséges ítéleteket fogalmazni,
 még is azok expediálásával s egyéb dolgokkal na-
 gyon is el lesz foglalva, s egész napon át ott kell
 lennie, mert a panaszos felek minduntalan jöhetnek.

Pertich főkapitány, az említett községi bíráskodás
 vezetésére Sztipits Kristóf alkapitány urat ajánlja; —
 mi elfogadtatván, mellé segédül egy fogalmazó 2 frt
 napi díjjal megválasztatni határozatott.

Milodánovits gazd. s iskolaszéki jegyző, felolvassa

az iskolaszék javaslatát a tanköteles gyermekek összeiratása tárgyában, melyben azon tanítóknak, kik az összeírást végezték, fáradsági díjjul 150 frt van ajánlva. Egyúttal felolvassa Peáček elemi isk. igazgató jelentését e tárgyban, hol az illető jelenti, mikép a tantestület nagyobb része az összeírást, mint hozzá nem tartozót visszautasítja. — (Hát még mire akarják a tanítókat felhasználni?)

Erre polgármester úr felszólal, s némi sértésül veszi azt, hogy a tanítói kar mellözve a hatóságot a közoktatásügyi m. kir. Ministeriumtól sürgöny útján kért felvilágosítást: hozzá tartozik-e az összeírás vagy nem? kérdésekre kedvező válasz jött, nem ugyan a tanítói karhoz, hanem a tanfelügyelő útján. Ezt a polgármester mintegy denunciációnak veszi s a tanító testület eljárását rosszalja, mondván: hasonlítsuk csak össze a tanácsnoki állomást a tanítóival, a tanácsnok meghal, özvegye legfeljebb a kegyelem morzsa kenyerezt fogja enni, míg a tanító özv. s gyermekei nyugdíjazvák — és még sem akarják megtenni az összeírást. (Némileg igaza lehet, de feledi, hogy a tanácsnok 1400—1500 frt. fizetéséből többet tehetne félre — mint a tanító 5—600 frtból — azután amannak mellékjöveldelmei is lehetnek — mi van ennek?) Vuics képviselő osztja a polgármester nézetét; elítéli a tantestületet s nemes (!) felhevülésében tanítókhöz nem illőnek tartja ezt, főleg akkor, midőn a tanítók nyugdíjuk érdemleges megalapítását a jövőre — a hatóságtól várják. (Talán a hatóságnak nem szolgálja a tanító?)

Pertich főkapitány — egyenesen rászoríttatni javalja a tantestületet a gyermekek összeírására, mert a törvény is úgy mondja: — a hatóság köteles az összeírás foganatosítására; a tanítók pedig a hatóság közegeihez tartoznak — kötelesek tehát az összeírásra — s ez határozatba — is ment. (Ha valami munkáról van szó, mely nem illeti a testületet egyenesen — de rá akarják octroiálni — akkor a tanítók a hatóság közegeihez tartoznak, — különben nem. — Saját-ságos felfogás.)

Következett sorrend szerint a tanítói nyugdíj szabályokat elkészítő bizottság jelentése. — Lévay Simon főszámvevő a legkisebb részletekig kimerítően készített javaslatát elolvastván — s azt egy tárgyhöz szóló, velős, a városi pénztár s a tanítói testület hasznát egyaránt célzó beszéddel támogatva, ajánlja elfogadás s a Ministeriumhoz leendő felterjesztés végett a közgyűlés figyelmébe.

Pertich főkapitány, nincs ugyan a javaslat ellen, de miután a város a ministeri felhívásra: elvállalja-e tanítóinak nyugdíjazását vagy nem? — a kitűzött határidőre nem válaszolt — célszerűbbnek javallaná e tárgyban újabb felterjesztést intézni a Ministeriumhoz s csak a válasz visszajöttével — boesájtkozni a dolog érdemleges megvitatásába.

Polgármester e nézetet pártolja. Szekenderovits János, Szőreghy — s Lévay Simon pedig tárgyalan-

dónak vélik az ügyet, mert a kérdéses ministeri rendeletet másra és nem erre vonatkozóknak hiszik.

Fischer képviselő nem fogad el részéről semmi nyugdíjaztatást. Minek — úgy mond — a várost száz ezrekkel terhelni? Adjuk meg a kormánynak a percenteket — miket a város részéről minden tanítótól kíván, de ne ám a városi pénztárból, hanem a tanító fizetéséből vonjuk le (Hohó, másnak zsebébe nem szabad nyúlni!) s így a városnak semmi terhe sem lesz — s nyugdíj intézet is lesz.

A fentebbi indítványt egész lelke mélyéből magáéva teszi Vida János képviselő, kinél minden oly esetekben, hol nem az ő érdeke forog fen, elszorul emberszerető szíve — ha a városi pénztár egy krral is terhelhetik. — (Nagy baj az! midőn életbe vágó dolgokat — ily szűkkeblű emberek intézik.)

Skenderovits János ügyvéd az előbbi kettőnek válaszolva, kimutatta azt, hogy a tanító fizetéséből levonást kétszeresen tenni nem lehet. — Kimutatta továbbá, hogy a mennyivel a tanítók, — annyival a város is, saját pénztárából, a nyugdíj alaphoz járulni köteles, s miután már két év előtt elfogadtatott a nyugdíjazás, most már nem dobható el.

Polgármester szinte akkép nyilatkozik, hogy a város e teher alól nem vonhatja ki magát.

Dimitrievics képviselő a városi hatóság s a képviselő testület méltóságán alólinak tartaná a vissza lépést.

Még többen hozzá szóltak e nagy fontosságú s számos család nyugalmát feltételező üggyhöz, — és miután — úgy találták, hogy numerice nincs bemutatva — ámbár elég körülményesen van — hogy a városi pénztárra melyik oldalról háromlik nagyobb haszon, ha a kormánynak engedi a város a tanítók nyugdíjazását, vagy ha maga nyugdíjazza őket? ennek bővebb kimutatása céljából a javaslat egy még szakértőkből összeállított tágabb körű bizottságnak adatik megvizsgálás, véleményezés végett: — egyúttal a miniszteriumhoz is felterjesztés tétetik a nyugdíjazási jog miben léte iránt s csak ennek leérkezéttével fog a dolog érdemlegesen tárgyalatni.

A gyűlés tárgyát képezte továbbá a r. kath. hit-elemzők alkalmazása és fizetések utalványozását sürgető miniszteriális rendelet. Itt a vélemények nagyon eltérők voltak, ugyanis: eddig a város választotta a hitelemzőket s ő fizette is — később azonban a kalocsai érsek öexciája a választási jogot magának vindicálta — de a mellett szeretné hogy a város fizesse — erre a hatóság soha sem akart rá álmi s evégett törtétek súrlódások. A képviselőség legnagyobb része most is azon nézetben van, hogy a ki választja, az fizesse is; választva ezentúl is mint eddig — úgy hajlandó azokat dotálni is, különben nem. — Ebben állapodtak meg.

Azután különféle bizottságokba a tagok megválasztattak. — A polg. leány iskolában egy magasabb

munka tanítónői állomás rendszeresítettén, arra pályázás hirdettetik. — Polgári iskolai rajztanító Markovics S. ezredéhez hivatván — határozatba ment: hogy a gymn. raztanár úr kéressék fel helyettesítésre annak visszajöveteléig.

Az éjjeli örök alkalmazása és béreik megállapítása végett tétetett szinte javaslat.

Ez elfogadtatott s fizetésük 200 frtban állapított meg.

Végre különféle rendeletek, hatósági átiratok, magán érdekű kérvények intéztettek el — s a gyűlés, mely tárgyainak sokfélesége miatt három napon át tartott — befejeztetett.

Dioszeghy.

Megyénk gazdaközönségének szives figyelmébe!

A mezőgazdaságnak kívánok esekély szolgálatot tenni, midőn ügybarátok biztatására t. gazdatársaimnak hozzáférhetővé akarom tenni azt, hogy a gazdaság körében szükséges mindennemű **gépek és eszközök** beszerzésére vállalkozom. Mert okvetlenül időt, fáradságot és költségeket fog megkímélni azon t. gazda, a ki valamely óhajtott kitünő minőségű gépet budapesti áron — Szabadkán megszerezhet. Sőt, lehet, kedvezményel is.

Részletfizetésekre is szolgálok; szóval minden lehető megteszek, hogy bármely gazdasági gépet és eszközt, első rendű versenyképes minőségűeket, nagy megtakarítással és a megyében vásárolhassanak.

A szerényebb sorsú kisbirtokos osztálynak, az okszerű talajmívelés előmozdítására, nem kevésbé kedvező alkalmat nyujtok. A t. községi lelkész, jegyző és tanító urak szívesességétől függ, hogy a gyakorlati érdeket körükben ismertessék.

Vetőgépeket, rostákat, morzsolókat használatra kölcsön adhatok, miáltal különösen kisebb birtokosokon könnyítettik. Ajánlhatom a következőket:

1. **kitünő tengeri morzsoló, daráló, répvágó, vetőgép (sor- és szórva), önálló üszögtisztító rosta, szelelő és szóró rosta, szecsavágó, konykolyválasztó, kézi cséplőgépek**; továbbá

2. **fa- és vasramás cséplőgép, mozdony, javított szalma-emelő. Croskillrögtörő, dupla vagy hármas vasborona, különösen „Hungaria“ sorvetőgép, (9—15 soros), egy vagy két lóra fekvő és oszlopos járgány cséplőgép, amerikai kézi tengeri morzsoló, acél széna- és trágyavillák, ásók és lapátok, amerikai kukorica ültető botok**;

3. **magyar eke vastaligával, angol ekék, különösen töltőgető és kapáló ekék.**

4. szíjakat, gépalkatrészeket is szolgálok.

Mint több uradalomban működött gazdasági főtiszt az általam kiszolgálható gépek jósága iránt teljes megnyugtatót adhatok. Megrendeléseknek szigorú pontossággal eleget teszek.

Szabadkán, 1878. október hó 1-én.

Rácz Vilmos.

Bajmok, 1878. évi september hó végén.

Egy-két szó kisgazdáink érdekében.

Rég elismert tény, hogy hazánk mezőgazdasági állam, s mint ilyen, oly talaj és éghajlati viszonyokkal bir, melynél előnyösebbel aligha dicsekedhetik európai állam. Homman van mégis, hogy hazánk kulturája, dacára e kedvező körülményeknek, nem emelkedett azon magaslatra, melyen más államok kulturája kedvezőtlenebb körülmények közt áll, s nem képes aránylag, mint ezek, oly eredményeket producálni?

Ha áll az — amint áll is — hogy az államok jólétének alapját az egyesek jóléte képezi, úgy áll az is, — hogy egyenesen a dologra alkalmazzuk — miszerint az egyes államok mezőgazdaságának előhaladása, a tökély fokára jutása, az egyesek akaratától, lankadatlan szorgalmától függ. Elég példát látunk erre, ha más államok, de különösen, ha Angolország kulturájára, mely emellett első sorban kereskedő állam, vetünk egy pillantást: mily kitartó szorgalommal, vasakarattal iparkodik minden egyese, felhasználva a tudomány e részben tett áldásos vívmányait, azon, hogy gazdaságát a mai kor kívánalmai szerint kezelje, s abból természetesen annak megfelelő hasznot is húzzon. S épen hazánkban, melynek létalapját a mezőgazdaság képezi, nem találkozunk e szorgalommal, de különösen az akarattal, mindazt felhasználni, mit a tapasztalat és tudomány a legnagyobb eredmény elérésére, mint bizonyosat élénk tár.

S miért?

Mert meg van bennünk az a rosz tulajdon, hogy szeretjük várni, míg a sült galamb szánkba repül, de hogy azt megfogva meg is érdemeljük — arra nem vállalkozunk. S ebben rejlik fenti kérdésünkre a felelet, hogy miért nem áll kulturánk más államokéval egy színvonalon.

Hazai mezőgazdaságunk alapját nem egyedül nagyobb uradalmaink képezik, de szerintem első sorban, mint együttvéve nagyobb rész: a kisgazdáink által művelt birtokrészek; s ha annak minőségét akarjuk megítélni: első sorban a kisgazdáink által követett gazdálkodási móddal, s az ebből kifolyó eredménnyel kell megismerkednünk, nagyobb uradalmainkat azon okból nem vehetvén zsinórmértékül, mivel ezekben — tekintetbe véve kereskedelmi viszonyainkat — a legjobb akarat mellett sem üzhető azon belterjes gazdálkodás, mely kisgazdáinknál annyira kifizetné magát, de itt csakis veszteség mellett üzethetnék.

Különösen megyénk az, melyben a nagybirtokok és kisgazdaságok közti viszony szembetünőleg ez utóbbi felé hajlik, s evégből csupán Bácsmegeye kisgazdáinak gazdálkodási módjáról, s ennek érdekében kívánok egy pár szót emelni.

Kisgazdáink gazdálkodás módjában két lényeges hibával találkozunk: 1. *a talaj-kihasználás módjának el-*

avultsága-, 2. a talaj-megművelés hiányosságával. Ez azon két ok, mely miatt Bácsmegye, dacára áldásos talaj és éghajlati viszonyainak, nem képes oly eredményt felmutatni, melyet a legközelebbi számítás szerint is tőle várni lehetne.

Hogy mit értek a talaj kihasználás-módjának elavultsága alatt, azt hiszem, nem lesz nehéz kitalálni. Érttem alatta azon *három nyomású* gazdálkodás-módot, melyet más kultur államokban ma már csak mint curiosumot emlegetnek, s melyen kívül Bácsmegye kisgazdái legnagyobb részt hírből sem ismernek mást. Pedig mint kétszer kettő: négy, oly biztos alapon számíthatjuk ki azon kárt, mely e gazdálkodás-mód követése által gazdáinkra, s evvel kapcsolatban az államra háramlik.

Hátrányai közül a három nyomású gazdálkodásnak a legszembeszökőbbeket a következőkbe foglalhatjuk: 1. azon $\frac{1}{3}$ rész termőföldnek, mely minden évben ugarként hagyatik, mint legbiztosabb és legdúsabban kamatozó tőkének haszon nélküli hevertetése; 2. a takarmánynövények termesztésének kizárása, s ez által az állattenyésztésnek, mint a mezei gazdaság egyik legjövödelmezőbb ágának lehetetlenné tétele, pedig Bácsmegye takarmánynövények termesztése nélkül épen nem üzhet állattenyésztést, mert fűdús rétjei és legelői nagyon is kis keretbe szorítvák, s haszonhajtó állattenyésztésre nem elég a tarlók legeltetése, s a szalmatakarmány; 3. az egy tápigényű növények nagyon is egymás utáni termesztése által a talaj, bár oly jó legyen is, mint a bácskai, elszegényítése, s ezáltal a különböző növényi kórök elterjedésének elősegítése.

Ezekben nyilvánul tehát a háromnyomású gazdálkodásmód követésének hátránya, s hogy ez nem kevésbé lényeges, azt hiszem, bizonyítanom sem kell.

(Folytatás köv.)

Karlsbádi levelek.

Curtiustól.

„Az emberek dolgának árja van.

Ny duzzadt tenger víz most minket is,

Használni kell, míg áradatja tart,

Vagy vesztjük a sors kedvezéseit.”

Shakespeare. Jul. Caesar ford.

Vörösmartytól.

IV-ik levél.

Nem hagyhatjuk el a „Lesevereint“ — e találkozási helyét a minden nemzetek olvasni szerető fiainak anélkül, hogy a Boszniába indult csapataink fölött itt észlelt általános vélemény viszhangját a műveltebb nemzetek fiai szájából egyuttal ne reprodukáljuk.

Azaz: nem is a „Lesevereinban“ magában — mert itt siri esend van, mindenki esendben olvasván kedvenc újságait — hanem az innen kisugárzó ismeretségeinknek köszönhetjük, hogy hát nem csupán a ma-

gunk szemüvegén, de tán inkább a művelt külföldén mondhatunk itéletet, amennyiben itt nem csupán sajtó kezelők, de oly férfiak véleményéről is van szó, kik közben nagyobb állásaiknál fogva is a dolgok mélyébe tán inkább be voltak avatva, s amennyiben nem lettek volna, tudományos képzettségöknél fogva elég tekintélyvel bírtak arra, hogy véleményeikben inkább megnyugodjunk mint a magunk igénytelen véleményében

. . . . Tehát az annyiszor megátkozott, s miatta annyiszor kitagadott vezérférjaink: Andrassy és Tisza új hazája, az egykor fegyver erejével általunk meghódított s tőlünk a törökök által ismét fegyver ereje által elhódított *Boszniába való bevonulást, itt nem tekinték Magyarországra oly veszélynek*, mint azt odahaza a kortes cél, vagy rövidlátás kívánta tekinteni; hanem több oldalról poroszok és franciák úgy nyilatkoztak: *hogy csak most köcet Osztrák-Magyarország activ politikát, most először nem késett el egy eszmével mint azelőtt tette mindig, s mióta bronultak seregeink Boszniába, azóta immár nőtt tekintélyünk Európában.* Persze, hogy erre magyar chauvinisztáink a szlávok felszaporodását a Monarchiában hozzák elő, s ebből a dualismus megingatását következtetik a jövőre nézve, mitől azonban, biztató franciáink és poroszaink szerint, félünk már azért sem kell: *mert Ausztriának ettől épen úgy kell irtóznia, mint Magyarországnak, miután a szlávok consolidatiója magán után vonná a birodalom szétmállását is, s a keleti kérdésnek nálunk is meyjulását involválná.* Hivatkozott külföldi tekintélyeink mint fait accomplit vették: *hogy Ausztria-Magyarország nem az orosz célok előmozdítása — melyen egy némely magyar lapunk folytonosan lovagol — hanem azok gyökeres s örök meggátolására ment be Boszniába; mert úgy fejezték ki magukat: hogy az oroszokat nem oda haza, hanem itt a keleten győzhetik le csak és pedig az által, hahogy leányait — a kelet egymással antagonisztikus és örökké forrongó népeit egyesíteni és szervezni önmagukat nem engedik és mi úgy ékeljük be magunkat közéjük, hogy az orosz érdekekben történetesen egyesülést örökre megakadályozzuk; ellenben akként elégsük ki az ott századokon át különböző királyságok, fejedelemségek alatt élt és külön-külön saját történettel és multtal bíró, de a civilizáció legalsóbb fokán álló apróbb népeket, hogy autonómice föllevenítjük és őket az európai civilizáció és materialis jólét által a birodalom érdekeihez kötjük; mi csak pár tized alatt is, német és magyar telepítvények által is könnyen elérhető lesz. És azért meg nem is foghatják a magyarok ellenkezéseit, és annak tulajdonítják, hogy a magasabb szabású politikától irtóznak; pedig hogyha ezen politikát most meg nem ragadjuk, az áradat ellenünk fordul, és csak akkor fogjuk látni, mit tesz az? ha a szomszédban a tüzet elfojtani nem igyekszünk csak azért, mert még az nem csapott át a mi házunk tetejére is? Hát így érdemeljük ki jövőnket a kelet rendezésénél — mondá poroszom — hogy*

összetett kezekkel nézzük „dum defluit amnis“? Így cselekedvén, meg nem akadályozhatjuk, hogy mind észak, mind délről két nagy szláv állam és nemzettől legyünk határolva, és ha ez bekövetkezik: nincs erő, mely a közbeékelt magyart még egy ezredév elérhetésével kecségtethesse. Az istenek ingyen semmit nem adnak; a kelet népei is forrongásaikban az őserő nyilatkozatait kitünő mérvben tanúsítják. Azt akarjuk tehát felmutatni, miszerint megbujva odunkban, miniket sem a fergeteg, sem a szomszéd ráncba szedett homloka meg nem indíthat; és mint egykor a nagy Hunyady, megtudjuk védeni határainkat?.. Más idők, *más viszonyok* alakultak körülünk, *s e viszonyokkal számolnunk* kell akár összetett kezekkel, akár karddal a keziinkben már most oltalmazzuk meg érdekeinket. Az okos ma teszi meg, mit holnapra el nem tehet: mert akkor már kifogyna az időből. Qui tempus habet, habet vitam! Azért fel a fővel s a megkezdett úton bátran előre! A bátrakkal az isten; a nyafogók, kislelkűek, hadd ijesszék nemzetüket: *mert nagyra nem születtek*... Így szólott bátor poroszom, és én naponta meggyőződtem szavaiból, mikép a *títkos kelet* általunk, közreműködésünk által fog átalakíttatni, s akkor fog bekövetkezni, mit a költő dalában, jóslatban elmondott: „hogy a magyart a fél világ uralja“. Úgy legyen!...

(folyt. köv.)

Maglaj, 1878. szeptember 3-án.

Nehéz napokat éltem keresztül, míg rendeltetésem helyére érkeztem. Elválva kedveseimtől, annyival inkább okozott fájdalmat a távollét tudata, mert csak hosszas várakozás után kaphattam tudósítást hazából. Midőn Bródba érkeztem, a Boszniába küldött levelek száma meghaladta a pár milliót, — s ez nem nagyítás — úgy hogy azokat külön szekereken szállították Serajevoba, a honnan az egyes helységekbe szétküldettek. S így elképzeltetni, hogy hetek múlnak el, míg a levél Magyarországból az egyes boszniai helységekbe jut. Augusztus 15-én 700 élelmi szekérral Bródból elindultunk minden fedezet nélkül; kinteljes utunk éjjel utáni két óráig tartott, a midőn Derventbe érkeztünk, hol én kün a szabadban a kocsi alatt pokrócon, melyet Eszéken vettem, a mellém rendelt másodtisztviselő pedig a kocsi szénáján pihente ki az út fáradalmait. Pár órai pihenés után ismét útnak indultunk, de elválva az élelmi szereket szállító szekerektől, mert azoknak lassú haladása utunkat szerfelett késleltette. Délben Dobojba érkeztünk, hol másnap reggelig időztünk.

Mielőtt tovább folytatnám utam leírását, visszavezetem képzeletemben a szíves olvasót Bródba. Bródban létemkor augusztus 13-án találkoztam Sarlay nevű őrnagygyal, kit mint derék és köztiszteletben álló egyént Gyulafahérvárott ismertem meg. Rendeltetésé-

nek helye Doboj volt. 14-én elutazott Bródból s már 16-án a doboji távirдахivatalban a hadparancsnokság hivatalosan jelentette Ő Felségének, hogy a többek közt, említett Sarlay őrnagy is a bosnyákok fegyverének esett áldozatul. E szomorú hír mélyen sújtá egész valómat, annyival is inkább, mert az elesettnek fiatal neje jutott eszembe, kivel alig élvezte egy évig a házasság élet boldogságát.

Dobojból 17-én indultunk el Maglaj felé; mennyivel inkább közeledtünk Maglajhoz, annyival inkább növekedett a kiállhatlan bűz, annyival sűrűbben lepék el a Boszna folyó partjait sasok, hogy a szerencsétlenül járt huszárok hulláin élőködjenek, melyek mult hó 4-ike óta hevernek a Boszna vizében. Reggel 8 órakor érkeztem Maglajba; átvevén a távirda állomást s ügyeimet némiképp rendbe hozván, megtekintettem a helyet, ahol huszárainkat a bosnyákok oly gyalázatos módon támadták meg. Az eset a következő: huszáraink megérkezvén Maglaj városának azon részére, mely a Boszna folyón innen fekszik, a bosnyákok szívélyes fogadása után nyugodtan hajták álmra fejeiket. Másnap Zepče felé vették útjokat, semmi rosztól sem tartva, a legnagyobb biztonságban érezték magukat; alig haladtak azonban egy mértföldnyire, midőn borzasztó puskatüz közé kerültek.

A meglepetésszülte zavarban visszatértek Maglajba s közvetlenül a mostani távirda mellett ugyanazon bosnyákok ármánya s vad dühe fogadta őket, kik előbb barátságot színleltek. Kötelet vontak az úton keresztül, melyet egy vitéz őrmesternek sikerült keresztül metszeni; ekkor kezdődött az élet-halál harc; ekkor esett el a távirдахivataltól alig 20 lépésnyire Chorinski gróf, kinek holtteste fölött az itten állomásozó katonatisztek koszorúkkal ellátott fakeresztet emeltek; a távirдахivatal ajtajától 2—3 lépésnyire zsinnyel összekötött fakereszt látható, mely állítólag egy elesett huszártiszt nyughelyét jelöli.

Maglajnak legnagyobb része hegyen fekszik; számos mecset, s szerb templom díszíti a várost; a hegyormon háromtornyú várkastély dacol az idők viharai-
val, melynek 150 év óta néma harangja most szólalt meg először jeladásul a bevonult katonáknak, s imára híván föl az ájtatoskodókat. Maga a város s környéke nyugodt; ellenségtől nem kell félnünk s mondhatom, vannak víg perceink is, midőn derék ezredesünk katonazenével örvendeztet meg minket.

Az életmód Maglajban nem a legkellemesebb, mindazonáltal türehető. Reggel a Boszna vizében fürdünk meg, mialatt a szolgálatunkra rendelt katonák lakosztályainkat tisztogatják; fürdés után fekete kávé reggelizünk, mert tej nem igen kapható; reggeli után kiki teendőit végzi; az ebéd elég izletesen készített leves, hús, sültből s néha tésztaeméből áll; így a mult vasárnap „Koch“ vagy magyarul mondva tálbanfűlt díszlett az asztalon; az asztaltól nem messze a tüznél török ül s árulja ismét a fekete kávé, melyet inkább

harapni, mint inni lehet, oly sűrűn van elkészítve. Este hasonlókép összejövnék az asztalnál vacsorára s így folynak le egyhangulag napjaink.

A mi Maglajban különösen megragadja az ember figyelmét, az, három török tús gyönyörű arca s szép testalkata; kettő közülök nőtlen, egy nő; mindhárom meglepően szép arcvonásokkal és bánásmóddal bír, miből kitűnik, hogy nem közönséges osztályból valók.

A nő, egy őszfürtökkel borított aggastyán, kit igen ajánl külseje; mindhárommal pár napig egy fedél alatt voltam s mondhatom, hogy én mint keresztény, nagy mértékben nyertem meg a három mohamedán szeretetét; gyakran látogattam meg őket, s mindannyiszor beszéltem nekik a mi állami viszonyainkról, szokásainkról s viszont alkalmam nyílt az ő életmódjukkal megismerkednem. Ők mindenkit tegeznek; velem horvátul beszéltek. Egyízben bizalmas beszélgetés közben, következő kérést intéztem az aggasztyánhoz „Ugyebár, ha kiszabadulsz fogságodból, megengeded, hogy én saját házában meglátogathassalak?” Együttal azon reményemnek adtam kifejezést, hogy nejét is be fogja mutatni. A jó öreg sokáig habozott; míg végre azt mondá „Ha kiszabadulok innen, szokásink ellenére is, neked „moj drági brate“ mindent megmutatok.“

Zombor, 1878. szept. 30.

Ugy látszik, hogy a „jajongó vadmadarak“ szelleműs írója Virter Károly úr átaludta a „Bácska“ 12-ik számát; legalább ezt bizonyítja a 13-ik számban megjelent „Válasza.“

Majd ha édes álmából felocsúdik, kérjük őt, vegyen magának annyi fáradságot és olvassa el a 12-ik számban szept. 10-iki kelettel megjelent sorainkat is. Ezekből megfogja érteni, hogy mi legteljesebb elégteltet szolgáltatunk és minden utógondolattól ment őszinte elismerésünket nyilvánítottuk úgy a zombori takarékpénztár részvényesei- mint annak ügyvezetői irányában. Megmutattuk ez által, hogy mi nemcsak a megrovandó dolgokat vesszük journalistikai tollunk éle alá, hanem minden dicséretes és elismerésre méltó tettet érdemszerint tudunk méltányolni is. — E szerint nagyon rossz szolgálatot tett Virter úr különben tiszteletre méltó társainak, midőn jajongó ömledezéseivel privát mulatozásuk correctsége mellett fakardoskodni jónak látta, s ha valahol valamikor — úgy jelenleg itt nagyon találóan alkalmazható azon régi, de nagyon jó latin közmondás: „Si tacuisses“

Zombor, 1878. október 2.

Mint e lapok hasábjain is olvastuk, Dr. Haynald Lajos kalocsai és bácsi érsek úr ő nagyméltósága a legközelebbi multban 20000 ftot ajánlott fel az iskola-nének vezetése alatt Zomborban nyitandó leányiskola létesítésére.

Hogy kinek ajánlotta fel Ő Excellentiája ez összeget? erről nincs, aki felvilágosítana bennünket. — Érdekes hallani azon különféle variációkat, miként magyarázgatják eme felajánlást, s minden magyarázgatásból csak a közönség óriási tájékozatlansága tűnik ki. — Egyik azt állítja, hogy az összeg Zombor városának lón adományozva; a másik bizonyítja, hogy nem a városnak, hanem a *róm. kath. közönségnek*; a harmadik az *iskolaszéknek* követeli míg utóvégre is a magyar nőegylet küld egy hálafeliratot az érsek úrnak megköszönni ezen nagylelkű adományát.

Ebből tehát az következne, hogy a zombori magyar nő-egylet lenne legilletékesebb e dolgról bővebb felvilágosítást nyújtani; miért is egész tisztelettel kérjük, miszerint a közönség tájékozása céljából eme hasábokon nyilatkozni szíveskednék.

Egy érdeklődő katolikus szülő.

Kimutatás

a Bács-Bodrog megye főispáni hivatalánál a mozgósítás által inségre jutott családok felsegélyezésére befolyt adomány összegekről:

A zombori kaszinó dalárda ivén: Grossschmidt Gábor Zombor 3 frt, Gyorgyovánszky György 2 frt, Zombory László 1 frt, Sztahulyák 2 frt, az 1878. évi szeptember hó 1-én a városi parkban a fenti célból a dalárda által rendezett sétahangverseny tiszta jövedelme 347 frt 15 ½ kr. és 4 db es. k. arany, 2 db ezüst frtos, 4 db ezüst huszas, 4 db ezüst ¼ frtos, 1 db ezüst 10 kr. régi, összesen 355 frt 15 ½ kr. és 4 db es. k. arany 2 db ezüst, frtos, 4 db ezüst huszas, 4 db ezüst ¼ frtos, 1 db ezüst 10 kr régi.

A zombori magyar olvasókör ivén: Gromon Dezsőné Zombor, 2. db es. kir. arany, Sándor Béla 10 frt, Latinovits Nep. János 5 frt, Karácson Gyula 5 frt, Deák Zsigmond 2 frt, Kuluncsics Ágoston 5 frt, Hoffmann Mihál 5 frt, Mokry Lajos 5 frt, Karvázy Zsigmond 2 frt, Poppovits Dusan 2 frt, Bieliczky Gyula 1 frt, Sztojátskovits Miklós 2 frt, Czirfusz Ferenc 2 frt, Eirich Antal 5 frt, Joanovits Uros 1 frt, Lovich Kálmán 1 frt, Jerkovics Antal 1 frt, Blumenthal János 1 frt, Beke Gyula 2 frt, Csernyus István 1 frt, Vécsey Károl 1 frt, Gräff Nikázius 1 frt, Dr. Rátai József 5 frt, Brankovits György 1 frt, Vukitsevits Péter 1 frt, Reif Illés 1 frt, Buday József 1 ezüst frt, Grossschmidt Gábor 1 frt, Nikolits István 1 frt, Reisz Sándor 1 frt, Karvázy Domonkos 1 frt, Tripolszky Gyula 3 frt, Berecz Gyula 1 frt, Athanackovits György 1 frt, Gergurov Milán 1 frt, Kovátsfy Kálmán 1 frt, Szakátsy Ferenc 5 frt, Eremitis Bogoljub 1 frt, ifj. Pál Antal 1 frt, Bertolino Sándor 2 frt, Polákovics Mátyás 1 frt, Mihelits János 10 frt, Szalay Károly 5 frt, Hruby Mihál 1 frt, Zsigits Milos 1 frt, Tápay István 1 frt, Gfeller Ferenc 1 frt, Sztojkovits Milos 1 frt, Beke József 1 frt, zombori magy. olvasókör 50 frt, Gottlieb Márton 3 frt, Huber Mór 2 frt, Dr. Spitzer Mór 5 frt, Kiss Manó 1 frt, Kolarics Vazul 5 frt, Kohut Henrik 1 frt, Berecz Gyula 2 frt, Balázs József 1 frt, Rezsny Róbert 1 frt, Novák Nándor 50 kr, Bán Géza 50 kr, Bagó Károl 20 kr, Zákó Péter 5 frt, Popovits Sebő 50 kr, Mihelits Péter 2 frt, Utornick István 1 frt, Nikolits György 2 frt, Angyal Nándor 40 kr, Kleiner Fábris 50 kr, Staudacher József

50 kr, Krell Ágoston 20 kr, Nikl János 1 frt, Bittermann Nándor 1 frt, Vujevits Alajos 40 kr, összesen 196 frt 70 kr. és 2 db es. k. arany, 1 db ezüst frt.

(Folyt. köv.)

Különféle.

— **Ő Felsége** koronás királyunk magas névünnepe alkalmából a r. k. templomban ünnepélyes isteni tisztelet tartatott. Fejér Gyula apát-plebános úr pontifikált fényes segédlettel. A „vere dignum“ és az „ita mita est“ meghatóan és gyönyörűen énekeltetett. Jelen volt az itt székelő hivatalok személyzete, a mindkét tisztikar, a főgymnasium tanári testülete a tanuló ifjúsággal és számos más ájtatoskodó.

Kitüntetés. Az érdem, melyet ügybuzgó férfiak szereznek maguknak hosszas küzdés és fáradozás után, az emberiség legváltozatosabb érdekeinek előmozdítása körül, ritkán részesül főleg napjainkban, kellő elismerésben. Amnyival inkább tölthette el őszinte örömmel mindazoknak keblét, kik szorgos munkálkodáshoz méltó jutalmat óhajtanak, azon legmagasabb helyről származott s a „Budapesti közlöny“ szeptember hó 28-iki számában közzétett *kitüntetés*, melynél fogva *Mészáros Nándor* főigazgató úr *királyi tanácsosi* címet nyert. Adjon a gondviselés a kitünő tanférfiúnak, ki a tudománynak annyi hasznos szolgálatot tett, erőt továbbra is kiküzdni magának a hon iránt jól teljesített kötelesség diadalát.

Gazdaközönségünk érdekét Rác Vilmos úr ismét egy rendkívüli fontos lépéssel emeli, midőn (l. cikkünket) gazdag és szegény birtokosoknak egyaránt, a legkedvezőbb módon *hozzáférhetővé akarja tenni azt, hogy földjeik okszerű művelésére kitünő eszközöket és gépeket* szerezhessenek — időt, fáradságot és költségeket

megkímélve! Az érdekletteknek legmelegebben ajánljuk Rác úr kultur-technikai vállalatát, őt pedig üdvözljük a közhasznú tettek mezején.

— **Mint hírlík**, az itthelyi Airoldi ezred egy éves önkénytesei, önkénytesi évüket Bihácsban tartoznak le-szolgálni. Igazán kérdjük: mi lesz azokkal, kik most végezve középtanodai tanulmányaikat, a fegyver alá szólítottak?

— **Mai**, Maglajból keltezett levelünk Dékich Kálmán, zombori fiú és maglaji távirtdafőnök levelének kivonata. A levél negyedfél ivnyi s a kivonatközlést tiszt. Dékich Ernő úr, volt itthelyi segédlelkész, jó barátunk szívességéből közöljük.

— **Zentán** „Zenta“ címmel társadalmi, közművelődési s közgazdászati, havonként kétszer megjelenő közlöny indult meg. Szerkesztője: Bergel Kálmán.

— **A „Szabadkai Közlöny“** szerkesztését Czeisz Máté helyébe Szalay László A. szabadkai ügyvéd vette át.

— **Értesitem** a t. e. közönséget, miszerint az ujonnan Budapestről érkezett tanítónővel leánytanintézetben a jelenkor minden ez iránybani követelményeinek eleget tenni igyekezem.

Zombor 1878. szeptember havában.

Schmidt szül. Bulla Carolina

leánymagántanoda tulajdonosnő.

Zomborban 3-ik évnegyedben meghalt r. kath. 49 férfi 51 nő, gör. kel. 46 férfi 37 nő, izrl. 3 férfi 1 nő, összesen 187; ezek közül nem gyógykezeltetett: 7 éven alól: r. kath. 45, gör. kel. 52; 7 éven felől: r. kath. 16, gör. kel. 17, összesen 130; erőszakos halálal meghalt 1 r. kath., 1 gör. kel., 2 izrl., összesen 4.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **RADICS GYÖRGY.**

H I R D E T É S E K.

EGY NYÁRI ÖLTÖNY

4 frttól 25-ig.

FÉRFI ÖLTÖNY

RAKTÁR.

REGGELI KABÁTOK

8 frttól 24-ig

MENTSIKOF

12 frttól 35-ig.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség becses figyelmébe ajánlani dúsan felszerelt

KÉSZ FÉRFI- ÉS GYERMEK-ÖLTÖNY

RAKTÁROMAT

valamint minden idényhez megfelelő legdivatosabb, nagy választékú gyapott árú kelméimet.

Megrendelések a legjutányosabb árak mellett fogadtatnak és kívánatra 24 óra alatt elkészíttetnek.

Mély tisztelettel

LUSTIG JAKAB.

ŐSZI ÉS TÉLI NADRÁGOK

5 frttól 12-ig.

A raktár létezik főutca LAL-LOSSEVITS JAKAB úr házában.

24-12

TÉLI KABÁTOK

10 frttól 60-ig.

EGY SZÖVEG ÖLTÖNY
10 frttól 35-ig

H I R D E T É S.

Megyénk i. t. gazdaközönségének!

Mindennemű

G A Z D A S Á G I

GÉPEK és ESZKÖZÖK

kitünő minőségűek,

egész, részletfizetésre vagy kölcsön

alólírtnál legkedvezőbb (budapesti) árakon kaphatók.

Az idényre:

CSÉPLŐGÉPEKET, ROSTÁKAT, VETŐGÉPEKET,
MORZSOLÓKAT,

t o v á b b á :

szecskavágó, konykolyválasztó, Croskillrögtörő, dupla vagy hármass vasborona, különösen „Hungaria“ sorvetőgép, (9—15 soros), egy vagy két lóra fekvő és oszlopos járgány cséplőgép, amerikai kézi tengeri morzsoló, acél széna és trágyavillák, ásók és lapátok, amerikai kukorica ültető botok, magyar eke vastaligával, angol ekék, különösen töltőgető és kapáló ekék.

☛ Lakásom: SZABADKÁN. ☛

12—1.

R Á C Z V I L M O S.